

Vad är autism?

Psykolog Marcus Viberg

Innehåll

- Kort historik
- Diagnosen autism och beskrivning av kriterierna
- Annorlunda tänkande

Kort historik

- Bleuler 1900-tal
- Sukhareva 1920-tal
- Kanner 1940-tal
- Asperger 1940-tal
- Schopler 1960-tal
- Wing 1970-tal
- Frith 1980-tal
- DSM-5 2010-tal

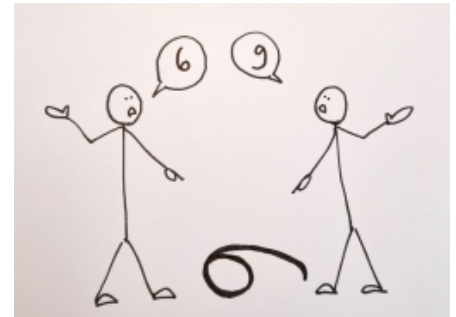

Autism(spektrum)

- Brister i (inte nödvändigtvis frånvaro av) socialt samspel och ömsesidig kommunikation tillsammans med en tendens att göra saker på ett upprepat, oflexibelt och ibland lite ovanligt sätt.
- Stor variation – ett spektrum
- Autism, eng. Autism Spectrum Disorder (ASD), Autismspektrumstörning, autismspektrumtillstånd (AST)

Autism innebär

- Ett annorlunda sätt att uppleva och förstå sin omvärld
- Ett tillstånd – inte en sjukdom
- Barn med autism utvecklas till vuxna med autism. Alla utvecklas men i olika takt och olika långt. Har barnet flera diagnoser påverkar det ofta utvecklingen ytterligare

En diagnos – stora variationer

- Stor variation i svårighetsnivå inom autism
- Stor variation beroende på begåvning och utvecklingsnivå
- Stor variation beroende på personlighet och temperament
- Stor variation i medvetenhet och vilka strategier personen har för att hantera sina svårigheter

Nedsättning i den sociala interaktionsförmågan enl. Lorna Wing

- Den avskärmade gruppen
- Den överdrivet formella, högtravande gruppen
- Den aktiva men udda gruppen
- Den passiva gruppen

Autism - diagnoskriterier DSM-5

Kombination av:

A. Brister i förmågan till socialt samspel och kommunikation

B. Begränsade och repetitiva beteenden

- Svårigheter graderas inom respektive område som nivå 1, 2 eller 3.

A. Socialt samspel och kommunikation

Varaktiga brister i förmåga till social kommunikation och interaktion i ett flertal sammanhang

Bristande förmåga till:

- Socio-emotionell ömsesidighet
- Ickeverbal kommunikation
- Utveckla, bevara och förstå relationer till andra

Socio-emotionell ömsesidighet

- Från att exempelvis brista i det normalt förväntade gällande att ta initiativ och ge gensvar
- ...till att i begränsad utsträckning dela intressen och känslor med andra
- ...till att inte alls ta initiativ eller ge gensvar

Ickeverbal kommunikation

- Från att exempelvis brista i samstämmighet mellan verbal och icke-verbal kommunikation
- ...till avvikelser i ögonkontakt och kroppsspråk eller bristande förståelse för och bruk av gester
- ...till total frånvaro av ansiktsuttryck och icke-verbal kommunikation

Utveckla, bevara och förstå relationer till andra

- Från att exempelvis brista i att ändamålsenligt anpassa sitt beteende till olika sociala sammanhang
- ...till svårigheter att leka låtsatslekar med andra eller att skaffa vänner
- ...till avsaknad av intresse för jämnåriga

B. Begränsade och repetitiva beteenden

Begränsade, repetitiva mönster i beteenden, intressen eller aktiviteter vilket visar sig i minst två av följande:

- Repetitiva eller stereotypa beteenden av olika slag
- Stark rutinbundenhet och motstånd mot förändringar
- Fixeringar vid begränsade intressen som är av ovanlig intensitet eller fokus
- Ovanliga reaktioner eller intressen förknippade med lukt, känsel, syn- och höselintryck

Repetitiva eller stereotypa beteenden av olika slag

- Stereotypa eller repetitiva motoriska rörelser (ex. vifta med händer eller armar, springa i cirkel)
- Stereotypt eller repetitivt tal (ex. ekotal, annorlunda användning av fraser)
- Stereotypt eller repetitivt användande av föremål (ex. rada upp leksaker, kasta föremål)

Stark rutinbundenhet och motstånd mot förändringar

- Insisterar på att inget ska förändras i vardagen (ex. upprörd vid små förändringar, svårigheter med omställningar, rigida tankemönster)
- Oflexibel fixering vid rutiner eller ritualiserade mönster i verbala eller icke-verbala beteenden (ex. speciella hälsningsritualer, tar samma vägar varje dag, äter samma mat varje dag)

Fixeringar vid begränsade intressen som är ovanliga i intensitet eller fokus

- Starkt begränsade, fixerade intressen som är abnorma i intensitet eller fokusering (ex. starkt fäst vid eller upptagen av speciella föremål, överdrivet inskränkta eller ensidiga intressen)

Ovanliga reaktioner eller intressen förknippade med lukt, känsel, syn- och höselintryck

- Hyper- eller hyporeaktiv vid sensorisk stimulering (ex. verkar okänslig för smärta/värme/kyla, reagerar starkt på specifika ljud eller ytstrukturer)
- Säreget intresse för sensoriska aspekter av omgivningen (ex. vidrör eller luktar påfallande överdrivet på föremål, visuellt fascinerad av ljus eller rörelse)

Svårighetsgradering

Hur mycket stöd behöver omgivningen ge?

Svårigheter graderas inom respektive område utifrån tre olika nivåer (ej statistiskt)

- Socialt samspel och kommunikation
- Begränsade, repetitiva beteenden

Nivå 1 – kräver stöd

Nivå 2 – kräver omfattande stöd

Nivå 3 – kräver mycket omfattande stöd

Ett försök att förstå autism

Kognition

- Kognition = Den mentala process genom vilken vi får kunskap och förståelse
- Innefattar perception men också tänkande på högre nivå för att ordna, förstå, uppfatta sammanhang och minnas

Kognitiva svårigheter vanliga vid autism

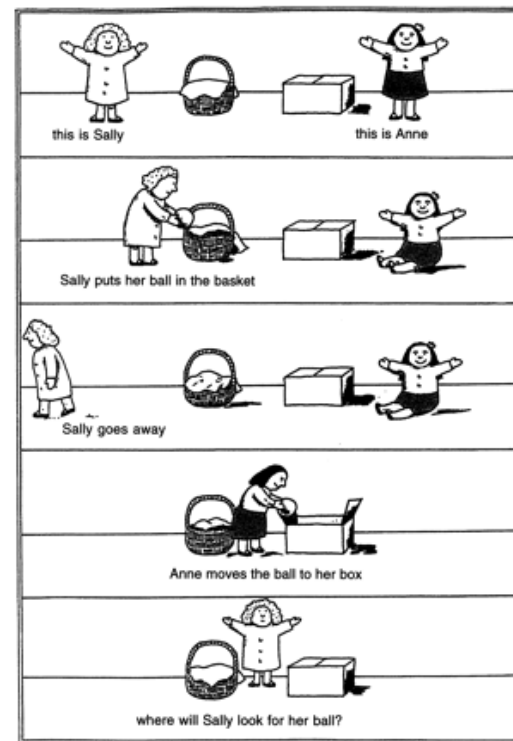
- Social kognition (Theory of Mind/mentaliserings)
- Central koherens (förstå sammanhang utifrån delarna)
- Organisering och sekvensering
- Minne
- Tidsuppfattning

Kognitiva funktioner som ofta fungerar annorlunda vid autism

- Generalisering (dra slutsatser av en specifik erfarenhet)
- Värdering – val
- Exekutiva förmågor (planera, uppmärksamhet, flexibilitet, impulskontroll)
- Automatisering – snabbhet

Theory of mind - Mentalisering

- Att tänka om andras tankar
- Att ta andras perspektiv

Vad använder vi mentalisering till?

- "Vardagspsykologi"
- Kommunera
- Luras
- Empati
- Självreflektion
- Lära ut och övertala
- Med mera...

Central koherens

Samordning och sortering av information från omvärlden

- Förstå sammanhang/helhet utifrån delar
- Förstå avsikt utifrån sammanhang

Hur yttrar sig svag central koherens?

- Stark förmåga att se detaljer
- Svag förmåga att uppfatta helheter
- Bra för noggranna analyser och beräkningar av regelbundna samband
- Dåligt för snabba processer, översyn och målstyrt tänkande
- Försvårar generalisering och fantasi

Exekutiva förmågor

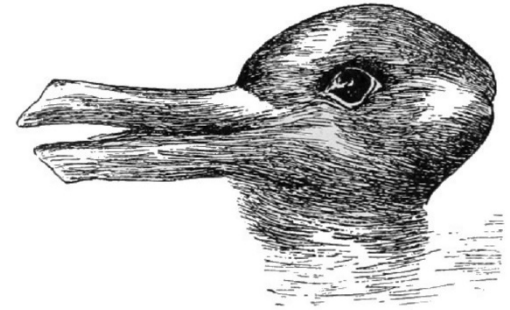
Samordna information för ett målinriktat beteende

- Planering och organisering
- Impulshämning
- Utvärdering och problemlösning
- Anpassningsförmåga

Perception

Perception

- Perception = Den process med vilken vi tolkar och organiserar intryck för att få en upplevelse av världen
- Intryck via sinnena: syn, hörsel, känsel (inre och yttre), smak och doft.

Annorlunda perception vid autism

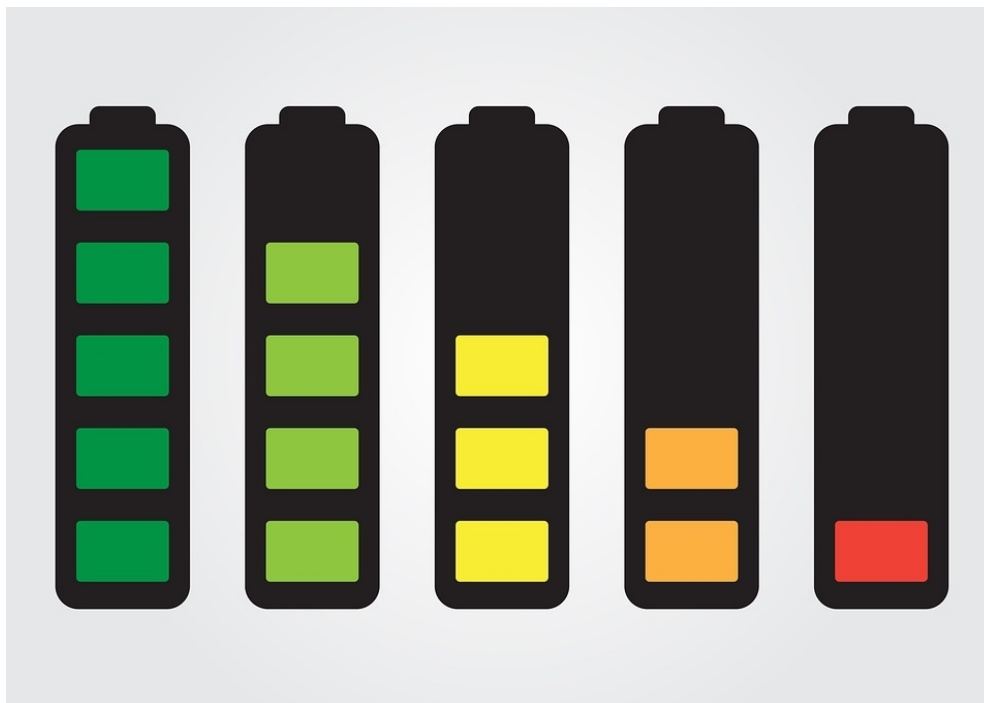
- Vanligt självrapporterat symptom som nu blivit en del av diagnoskriterierna
- Individer med autism uppfattar ibland själva detta som den största svårigheten
- Intryck upplevs för starka eller för svaga

Annorlunda perception vid autism

- Vanliga undvikande reaktioner kan vara att hålla för öron, dra sig undan, sitta under bord, ha keps eller luva, vägra äta, vägra duscha, undvika stora lokaler m.m.
- Fixeringar och sensoriska stereotypier kan ofta ses som övernyttjande av viss stimulans.

Fundera: Kan du se reaktioner hos ditt barn som skulle kunna ha att göra med annorlunda perception?

Energi

Energi – stress och oro

Hos barnet:

- Svårigheter med kommunikation, samspel, perception och kroppsliga besvär

I omgivningen:

- Byte av aktivitet, rutiner bryts, överkrav, oförutsägbara händelser, byte av miljöer

Fundera: Hur kan du hjälpa ditt barn att hushålla med energin så att den räcker hela dagen?
